

CARTES DE PROP

Cinquanta anys després

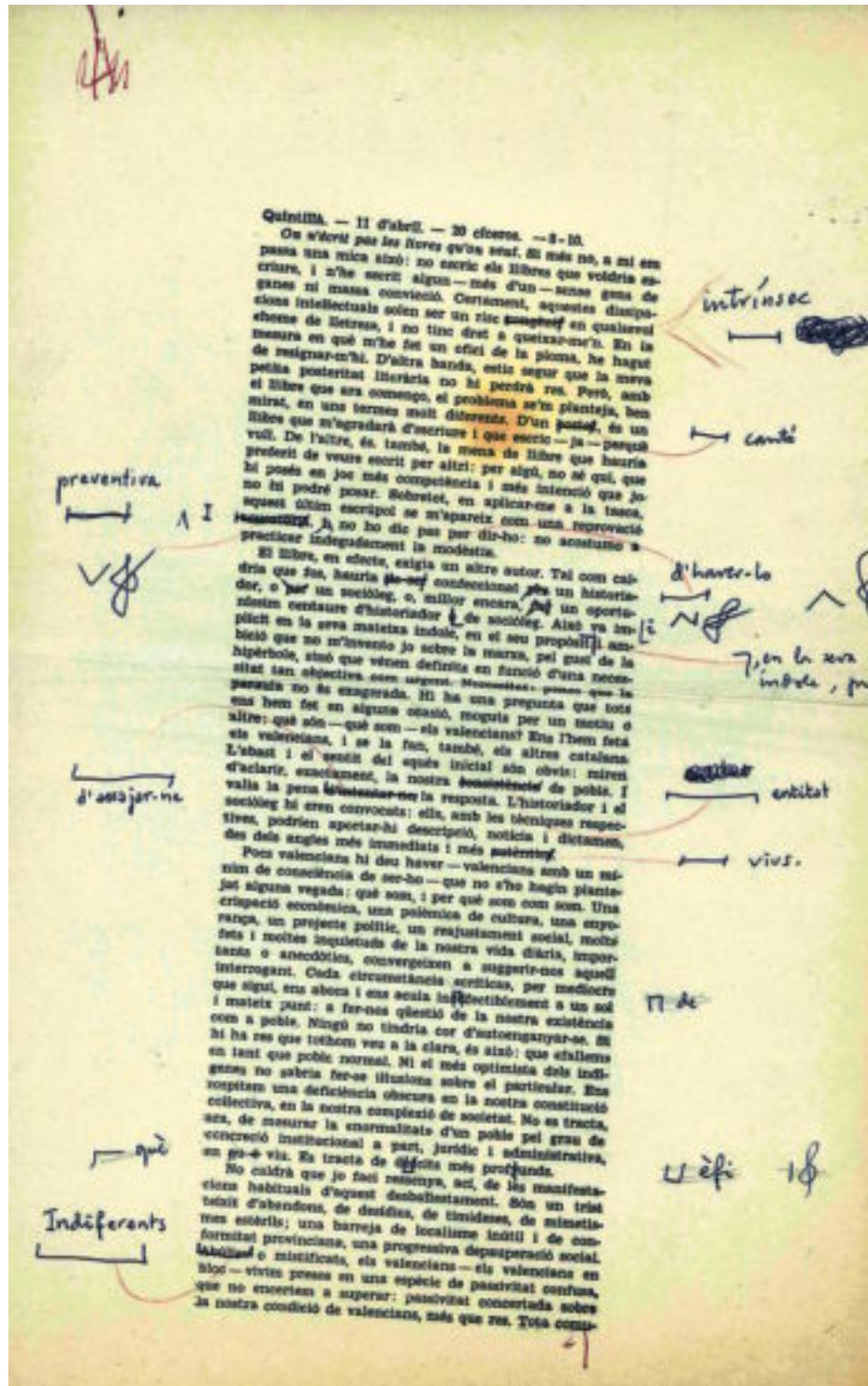
Enric Sòria

En aquest sant Jordi, el record de Joan Fuster ha estat molt present per dos motius importants: perquè finalment s'ha représ la reedició de les obres completes de l'assagista valencià, i perquè enguany fa mig segle de l'aparició d'un llibre, *Nosaltres els valencians*, que ha influït enormement tant en la política com en la cultura del nostre país.

No hi ha dubte que *Nosaltres els valencians* és un llibre important i, en certs sentits, fundacional. Per a alguns valencianistes, més que un llibre, és el llibre, i suscita una veneració que, al seu autor, que era un escèptic tenaç, el feia riure i també l'irritava. Aquesta veneració ha conjurat tot un aplec d'anècdotes encomiàstiques al voltant seu. És comprensible. Els seus devots rendeixen un culte a Joan Fuster, com a profeta o heroi fundador, prou arquetípic, mentre que els seus detractors el tracten pitjor que un heretge sense haver-lo llegit, perquè, per descomptat, els llibres dels heretges es cremen, però no es llegeixen.

Quant a l'anecdota, és cert que *Nosaltres els valencians* es va haver d'escriure molt de pressa, perquè era un encàrrec d'última hora. Fuster el va redactar —i ho recordava amb cert orgull— en un rampeu de cafés, whiskys, núvols de tabac i matinales heroiques. L'anècdota ha transcendit perquè subratlla qualitats numinoses: l'esforç hercúli i la inspiració febril de l'escriptura. Amb tot, és possible que aquestes "condicions de producció" (per usar la terminologia de l'època) afectaren l'estructura del llibre, que a estones és una mica esfilagarsada i dissol la línia cronològica que l'enmarca en una sèrie de meandres argumentatius recurrents. Les idees, en canvi, s'exposen sempre amb claredat meridiana. És obvi que Fuster deia la veritat quan afirmava que no va fer més que abocar al paper una sèrie d'idees que ja feia molts anys que l'inquietaven. Per això, perquè al darrere hi havia una reflexió d'anys sobre el nostre país, el fons del llibre és molt coherent, i les seues suggestions, esmoladament articulades.

En canvi, els devots fusterians, a fi d'arredonar la llegenda exemplar, solen fer dues afirmacions més matisables: que *Nosaltres els valencians* va provocar una onada d'indignació entre la dreta cerril que ens ha tocar en sort, que culminà en la cremà de la seua efigie en una falla (i més tard en atemptats amb bomba), i que el llibre va ser el llevat fundacional de la generació d'intel·lectuals que impulsaren el valencianisme dels anys 60 i 70. En realitat, ben poca gent va llegir *Nosaltres*

Correcció de proves de Joan Fuster per a l'edició de *Nosaltres els valencians*.

els valencians amb irritació, perquè la gent que aquest llibre podia irritar no llegia en valencià mai. Ni en sabia, ni en veia la necessitat. Cert que en la premsa van aparèixer algunes protestes molt col·lèriques, però tan aïllades que no provo-

caren massa esguits. El que desfermà l'ultratge col·lectiu va ser un altre llibre, *El País Valencià*, una guia de viatges escrita amb amabilitat, però on s'intuïa, en un idioma accessible, l'heterodòxia de la mirada que Fuster estenia sobre el seu país.

I com que ací el van entendre, el van atacar. Que Fuster se sorprenguera perquè un llibret tan bonhomíós provocara una resposta tan brutal, indica que sempre va ser ingenu respecte a la fulminant eficàcia del populisme de masses. És cert que el llibre autènticament provocador, i el que postulava un projecte per al nostre país, era el que ara fa 50 anys; però això, en bona mesura, se'ls escapà als seus enemics. No el van llegir des del principi.

Quant als joves valencianistes de llavors, Fuster els influí molt, sens dubte, però aquest influx no va ser tan exhaustiu com s'ha dit. Tenien moltes coses en comú, i l'admiraven, però també en discrepaven en qüestions de detall, o no tan de detall. Per això, els pocs conats de debat civilitzat amb Fuster i la seua obra provenen de la gent que els devots diuen que n'eren els fills i que en tot cas n'eren els hereus. Alfons Cucó no compartia les posicions polítiques de Fuster; el nacionalisme de J. F. Mira tampoc és un calc del fusterià; Manuel Ardit li discutí aspectes històrics; Ernest Lluch va fer una esmena a la totalitat del seu plantejament econòmic; també Lluís Aracil marcà distàncies. És el que cal esperar d'un món intel·lectual viu: es fan

Fuster deia la veritat quan afirmava que no va fer més que abocar al paper una sèrie d'idees que l'inquietaven

'Nosaltres els valencians', en el que té de proposta i de repte, encara és un llibre que val la pena llegir i discutir

propostes i es debaten, i del debat naix la llum. Les circumstàncies del valencianisme, sempre precàries, no permeteren que aquest debat prenguera cos en el seu moment, i després se l'erigí en el text canònic d'un moviment resistencial. *Nosaltres els valencians* ocupa encara avui un lloc massa isolat dins de les temptatives que hem fet els valencians d'explicar-nos a nosaltres mateixos. El primer a patir-ho en va ser l'autor, que era un gran polemista i es va quedar amb les ganes d'exercir-ne. Cal dir que és una llàstima, precisament perquè parlem d'un llibre intel·ligent i provocador, ple de virtuts potencialment fructíferes, que volia estimular un gran diàleg. I el va estimular, però en una escala i amb unes repercussions menors de les que mereixia. Potser per això, al cap de 50 anys, *Nosaltres els valencians*, en el que té de proposta i en el que té de repte, encara és un llibre que val la pena llegir i discutir. No és un monument, sinó una aposta, i es manté viu.

Un tros de cel
Isabel-Clara Simó

Ombres en la nit
Ferran Torrent

El quadern de les vides perdudes
Silvestre Vilaplana

www.bromera.com
edicions
bromera

Signen les seues novetats a la Fira del Llibre de València (casetes 28 i 29)

Pasqual Alapont, Berna Blanch, Fina Girbés, Juane Gumbau, Enric Lluch, Gemma Lluch, Urbà Lozano, Rubén Luzón, Xavier Minguez, Anna Moner, Eva Peydró, Josep Piera, Raquel Ricart, Paco Romeu, VerdCel. Consulta el calendari complet d'activitats a www.bromera.com.